

Lepilová, Květuše

[O interpretácii umeleckého textu 26 : transformácia detského aspektu a recepčná prax]

Opera Slavica. 2012, vol. 22, iss. 3, pp. 59-60

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/125591>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

avantgardy. Osobitne treba vyzdvihnúť šírku autorovho záberu, snahu o komplexné ucho-
penie problematiky, syntetický charakter jeho úvah a pedantnú prácu s textovým materiá-
lom. Predovšetkým vďaka týmto faktom sa autorovi darí prezentovať srbskú avantgardu
ako dynamickú štruktúru hodnú pozornosti.

Igor Mikušiak

**O interpretácii umeleckého textu 26. Transformácia detského aspektu a recepčná
prax.** UKF v Nitre, Filozofická fakulta 2011, 332 s.

Pri práci na mutaci českých a slovenských stredoškolských učebnic setkávali jsme se
v 80. letech 20. století s bratislavskými slovakisty, kteří tehdy posunuli vývoj učebnic čes-
kého a slovenského jazyka a literatury základní a střední školy v návaznosti i na literární
komunikaci Popovičovy nitranské školy: ve Výzkumném ústavu pedagogickém v Brati-
slavě to bylo pro českou teorii a praxi tzv. literární čtení setkávání s prof. PhDr. Jánem
Kopálem, CSc. Jeho nedožitému jubileu věnovala Filozofická fakulta Univerzity Kon-
štantína Filozofa v Nitre sborník z mezinárodní vědecké konference konané r. 2011. Edi-
tovala ho prof. PhDr. Marta Žilková, PhD., z Ústavu literární a umělecké komunikace, a to
v rámci projektů VEGA a KEGA. Zsvěcenou předmluvu napsala přední teoretička trans-
latologie, anglistka a rusistka prof. PhDr. Edita Gromová, CSc. Jako Kopálova dcera při-
pomněla odkaz osobností, které vždy ležel na srdci dosah aspektu literatury a vývoje osob-
nosti dítěte.

Editorka rozčlenila obsah (názvy statí uvedeny česky) na: I. Současný stav kultury
pro děti a mládež na Slovensku. II. Transformace detského aspektu v literatuře pro děti
a mládež. III. Mediální tvorba jako iniciátor změn v recepční praxi detského příjemce. IV.
Postavení překladové literatury v kontextu národní literatury. V úvodní statí *Fenomén dět-
ského příjemce současného umění* M. Žilková klade otázku, zda a jak se změnil recipient
současného umění, jak na případné jeho změny reaguje současné umění a jak se reflektuje
detský aspekt v současné tvorbě pro děti. Novou generaci (podle odborné mediální komu-
nikace „digitální domorodci“) a věkovost analyzuje jako jeden ze způsobů kategorizace
umění: vkus rozvíjeného intelektu dětí ovlivňují více média než instituce.

Čeští přispěvatelé sborníku jsou: z FF Ostravské univerzity dlouholetá badatelka
v oblasti detské literatury S. Urbanová (*Transformace lepopela a jeho recepce v součas-
nosti*), která posuzuje posuny v lepopelech L. Seifertové Tajemná Ostrava. Z PdF MU
v Brně M. Šubrtová (*Současná literatura pro děti a mládež – literatura nejasných hranic*)
zvažuje myšlenky J. Kopála, kdy akcelerace detského vývoje do tvorby pro děti vnáší nové
obsahy a postupy a skutečné hranice detské literatury se odvíjejí od komunikačního poten-
ciálu díla, od jeho detského aspektu. Ze stejného pracoviště je H. Lavičková (*K počátkům
umělecko-naučné literatury pro nejmenší čtenáře (nad tvorbou Mileny Lukešové)*). Podle ní
Komenského Orbis pictus sensualis je prvním dílem, oslovujícím detské recipienty for-
mou, odpovídající jejich mentalitě a M. Lukešovou považuje za spisovatelku s empatií
k detskému světu.

Nejvíce příspěvků sborníku pochází samozřejmě z nitranské univerzity, pořádající
konferenci. *Jazykový obraz světa v literatuře pro děti z aspektu mentálních modelů* sleduje
Z. Kováčová. Vrací se k Chomského teorému o univerzální jazykové danosti a zvažuje

nutost typologie folklorních a autorských pohádek v předškolní jazykové, literární a estetické výchově (dětské kontextové poznávání významu nových slov rozšiřuje i zásoba historismů, archaismů). Stať *Paratexty a dětský aspekt L. Mullerové* dělí texty na původní autorské a sekundární knižní paratexty, které text doplňují (titul, obsah aj.) nebo vyplňují (mezititulky, vysvětlivky aj.). Autorka je detailně člení a mediátorem označuje zprostředkovatele (knihovna, škola, knihkupec, rodič s rukopisným věnováním knihy). *Smrt jako tragické vyústění Andersenových pohádek M. Čechové* se zabývá tragičností konce Andersenových osamělých hrdinů v protikladu ke šťastnému konci typických pohádek. Podle **J. Gallika** (*Duchovně-křesťanská tvorba slovenských autorů adresovaná současnému dětskému čtenáři*) před r. 1948 křesťanské motivy byly součástí dětské poezie, své téma rozebírá tvorbou současných slovenských spisovatelů.

Stírání hranic mezi kategoriemi dětský a dospělý probíhající na Slovensku i v Česku konfrontuje s anglickou literaturou **M. Kiššová** ve stati *Dětský aspekt v překladu tzv. crossover literatury*. Zdá se, že **opozice dětský a dospělý** se sblíží díky médiím. *Televizní reklama jako jeden z faktorů podněcování dětí předškolního věku* je předmětem zájmu **G. Kapusty**: z pohledu dětské tvořivosti charakterizuje myšlení a fantazii dítěte, podněcování tvořivosti TV reklamou, zkoumá determinanty a kategorizuje je. **V. Moravčíková** (*Vliv masmédií a masové komunikace na dětského adresáta s ohledem na pozici mediální výchovy při regulaci tohoto vlivu*) uvádí, že Štátní pedagogický ústav vypracoval dokonce projekt nepovinného předmětu jako součást **nové kompetence mediální výchovy**.

Problematikou překladu literatury pro děti se zabývají příspěvky FF UKF. Z katedry romanistiky **P. Pappové**: *Dětský čtenář a dětský hrdina ve španělské literatuře*, z oddělení translatologie **E. Gromové** *Výzkum překladové literatury pro děti a mládež na Slovensku* a **M. Vančo** (*Funkce čtenáře v recepci serie Harry Potter*). Z katedry jazykového vzdělávání SPU v Nitře **S. Galová** podrobně rozebírá *Vlastní jména v překladu literatury pro děti a mládež*, z katedry anglistiky a amerikanistiky FF UK v Bratislavě pak přispěl **A. Keníž** (*Překlad dětské literatury*), navíc v intencích teorie J. Levého.

Příspěvky sborníku jsou také z Prešovské a Trnavské univerzity: na katedře komunikační a literární výchovy PdF Prešovské univerzity v Prešově se zabývají tématy, jako jsou romské motivy (**R. Rusňák**), romská identita (**B. Hlebová**) nebo romská postava (**Z. Stanislavová**), v Institutu překladatelství a tlumočnictví FF Prešovské univerzity řeší **I. Hostová** *Růžový a modrý svět v poezii pro děti*, v Kabinetu výzkumu dětské řeči a kultury **A. Mitrová** sleduje *Transformaci dětského aspektu v současné dramatické tvorbě*. Z PdF Trnavské univerzity přispěla **G. Magalová** (*Tradiční, a predsa nová*) a bratislavská scénáristka Z. Belková (*Spadla z oblaků po 33 letech*), která sleduje popularitu dětských televizních seriálů (do r. 1993 v česko-slovenském kontextu).

Sborník o interpretaci uměleckého textu, věnovaný transformaci dětského aspektu a recepční praxi, přináší řadu podnětných úvah o problematice, ale klade i otázky, nako-lik se liší současná míra zájmu o problematiku rozvoje dětského čtenářství na Slovensku od zájmu v Česku (dnes snad víceméně o statistice čtenosti a sledování čtenářské gramotnosti). Tu je ovšem třeba zvážit, že tradice nitranské teorie literární komunikace a konkrétní výzkum dětské recepce literatury a umění na Slovensku mohou mít stále silný význam i pro perspektivní souvislosti s českým areálovým bádáním ve filologii, kultuře a umění, ke kterým směřuje inspirativní současný výzkum brněnské školy prof. Ivo Pospíšila.

Květuše Lepilová